

מדיניות ארה"ב כלפי ישראל והמזרח התיכון גיליון 90 (יוני 2020)

השגריר (בדימוס) ברוך בינה*

יולי 2020

ארבעה חודשים לפני הבחירות, מגלה ארה"ב של טראמפ כי גם אם היא רוצה מאד לצאת מהמזרח התיכון, המזרח התיכון אינו ממהר לצאת ממנה. וכך, היא נתונה ביריבות עם רוסיה (בעיקר אסטרטגית) ועם סין (בעיקר כלכלית, אך חריפה). יומרות הממשל להסכם ישראלי-פלסטיני אינן צולחות והוא נתון, כקודמיו, בשדרה של סוגיות סבוכות זו בזו וביריבויות המעצמתיות ובהן עיראק, איראן, ערב הסעודית, לוב, תימן, סוריה ולבנון, ועדיין אינו יכול לרשום לעצמו הצלחה ממשית באף אחת מהן.

התמודדות מעצמתית - מעבר למאמצי ארה"ב לבלימת סין, מעמיקה היריבות עם רוסיה, וגילוייה האחרונים – מענקים רוסיים ללוחמי טליבאן על הריגת חיילים אמריקניים (לפי טענת המודיעין האמריקני, שלא אומתה ממקורות נוספים). עוד מתמודדת ארה"ב עם השלכות עסקת ה-S-400 הרוסית-תורכית, עם החדירה הרוסית ללוב ותמיכתה בגנרל ח'פטר, במהלך שנועד לבסס את מעמדה כפטרון אמין ואולי אף לחבר בהמשך את ח'פטר עם אסד (לאור הצלחתם של הרוסים בסוריה). אשר על כן, ארה"ב מותחת [ביקורת חריפה על המהלכים הרוסיים](#) בזירה המזרח תיכונית.

סין-ישראל-ארה"ב - בסקירת עומק על תולדות יחסי ישראל-סין ומורכבותם, דאג פיית' (לשעבר תת-מזכיר ההגנה) מתריע שאם ייבחר בידן לנשיא יהיו בממשלו מי שיוסיפו ל[ביקורתם על ישראל בגלל הנושא הפלסטיני גם את קשריה האמיצים עם סין](#). אולם, למרות הלחץ האמריקאי [יקשה על ישראל לצמצם את יחסיה עם סין](#) לאור העומק והרוחב של הפרויקטים המשותפים.

יהודים וישראל - עם התגברות גילויים אנטישמיים בארה"ב, הסופרת החשובה סינתיה אוזיק טוענת ל[קשר שבין אלימות אנטישמית לאנטישמיות אינטלקטואלית](#), שכן לדבריה, שורפי הספרים צריכים קודם כל לדעת שיש ספרים, וכאן נכנסים לתמונה האינטלקטואלים. העימות בתוך המפלגה הדמוקרטית בין האגף הפרוגרסיבי למנהיגות המפלגה מתבטא גם במתח בין יהודים לשחורים. הצהרת [איפא"ק המגנה את רצח ג'ורג' פלויד](#) ומביעה דבקות בערכים האמריקניים נתקבלה באורח צונן וזכתה לביקורת בגלל שהתעכבה על רקע המתח הזה, איבד ככל הנראה אנגל את מושבו בקונגרס לטובת באומן הפרו-פלסטיני. באומן אינו יוצא נגד הקשר של ארה"ב עם ישראל, ופעילים פרו-פלסטינים מתריעים שאין לצפות ממנו להרבה בנושא הישראלי-פלסטיני. מבחינתם די בכך שהדיח את אנגל הפרו-ישראלי. הפעילה הפלסטינית-אמריקאית לינדה סרסור מדגישה שבבואו של באומן לקונגרס יהיה עליו לקבל הוראות מאת חברות "היחידה" ("The Squad"), קבוצה של ארבע חברות קונגרס, ובהן החברות המוסלמיות עומר וטלאיב) ולא לשאול שאלות. ואילו סקר עדכני בווינגטון פוסט מעלה כי [שני-שלישים מהציבור סבור שהטלת ספק בקשר עם ישראל היא תקינה](#).

תכנית טראמפ וכוונות הסיפוח - סקר של אוניברסיטת מרילנד שנערך במרץ 2020 (פורסם ביוני) מעלה פער ברור בין הדמוקרטים לרפובליקנים בכל הנוגע לתכנית טראמפ. רוב הדמוקרטים (72%) והעצמאים (53%) סבורים שהתכנית נושאת פנים לישראל, אינה מעניקה מדינה לפלסטינים ובעצם ממשיכה את הכיבוש. ריבוי האופציות הגיאוגרפיות למהלך סיפוח ישראלי ([ראו בשרטוט](#)) עשוי ללמד על בוסריות המהלך. עם זאת ולאור הקשיים (כגון דרישת ארה"ב שמפלגת כחול-לבן תסכים לסיפוח), הרי העובדה שבבית הלבן יושב נשיא התומך בסיפוח הופכת את הרעיון, שתמיד היה טאבו פוליטי, למהלך קביל בזירה הפוליטית הישראלית. על אף המחלוקת בין השגריר פרידמן ויועץ הנשיא וחתנו קושנר, הרי גם בדיונים בבית הלבן ב-

* השגריר לשעבר ברוך בינה הוא עמית מדיניות במכון מיתוים. הוא שירת בין היתר כסמנכ"ל צפון אמריקה במשרד החוץ, כשגריר ישראל בדנמרק, כסגן ראש הנציגות בווינגטון, וכקונסול כללי בשיקגו.

23 ביוני האם ומתי לתת את "האור הירוק" לנתניהו לספח, טרם גובשה השורה התחתונה. וכך, מזכיר המדינה פומפאו דבק במהלך יוני באמירה שסיפוח התנחלויות הוא החלטתה של ישראל. הציפיה להכרזה חד-משמעית של טראמפ ברוח זו, שנרמזה על ידי דוברת הבית הלבן, טרם נתממשה. בינתיים, בשיח המדיני בווישינגטון, נמשכת המחלוקת כשגם ידידים וותיקים של ישראל מתנגדים למהלך הסיפוח. דניס [רוס מתעמת עם "התפיסה הבן-גוריונית" של נתניהו](#) ומצביע על הסיכונים הרבים של סיפוח חד-צדדי. גם רוב סאטלוף, המתאר עצמו כציוני אדוק, מטעים [סיפוח אינו הגיוני](#), וחושש שהנזק המדיני מתקוות-שווא זו כבר נעשה, אלא אם כן טראמפ יתנער מהסיפוח. בטור דעה ראשוני בעיתון ישראלי (ידיעות אחרונות) שפרסם שגריר איחוד האמירויות בווישינגטון, הוא קבע [שעל ישראל לבחור בין סיפוח לבין נורמליזציה](#), והוסיף כי הסיפוח יגרור קריאות למדינה אחת. [ירדן עלתה למתקפה](#), והמלך הבהיר לאמריקנים שהוא שוקל צעדיו בתגובה לסיפוח אפשרי, כולל רידוד ההסכמים עם ישראל ופניה למועצת הביטחון, גם אם טראמפ יבלום זאת בוטו. המלך עבדאללה גם פנה לקונגרס בשיחות וועידה. הפלסטינים נוקבים במחיר העצום שישראל תצטרך לעמוס, כולל בהחלפת 30,000 אנשי בטחון פלסטיניים, ותומכיהם בווישינגטון טוענים שישראל לא תוכל יותר להיות "יהודית ודמוקרטית". אש"פ מפיץ בארה"ב מסמך מקיף בשם "[הסיפוח שמעל לראשינו](#)". מנגד, שגריר ישראל בווישינגטון [קרא לחדול](#) מאשליית פתרון שתי-המדינות ולהתרכז ב"פתרונות ריאליסטיים". לנוכח המחלוקת והאמוציות, שירות המחקר של הקונגרס, ה-CRS, הכין [נייר מפורט](#), ממוסמך וממופה של "שאלות ותשובות" בנושא הסיפוח.

יועץ מדיניות-החוץ של בידן, השגריר ניקולאס ברנס, הדגיש [בראיון ל"הזירה"](#) את קיומה של הסכמה דו-מפלגתית בארה"ב (שאינה קיימת בפועל), כי "סיפוח, אם ממשלת ישראל תבחר להוציאו לפועל, לא יהווה רק צעד בלתי חכם, אלא טעות עצומה" תהיה לא רק צעד "בלתי-חכם" אלא "טעות עצומה". ארגונים יהודים-ליברלים מותחים ביקורת חריפה ([ראו מכתב](#) מטעם "וועד הפעולה הדתית" הרפורמי), וכך גם פוליטיקאים דמוקרטים. יו"ר בית הנבחרים פלוסי הביעה "דאגה חמורה" מהסיפוח. הסנטור קייסי פנה "בשם הידידות" [לבחור מסלול אחר](#). כן התבטאו נגד הסיפוח מחוקקים רבים ובהם הסנטור [בנט](#), הסנטוריות קלובוצ'אר וסמית; הסנטור בוקר, ואחרים. הסנטורית האריס, המוזכרת כמועמדת אפשרית לתפקיד סגניתו של בידן, קובעת שהסיפוח יעמיד בסימן שאלה את מחויבות ישראל "לערכינו המשותפים". ואילו סוזן רייס, לשעבר שגרירת ארה"ב לאו"ם בממשל אובמה, המוזכרת אף היא כמועמדת לסגנות הנשיא, סבורה שהסיפוח יקשה מאד על המשך התמיכה הדו-מפלגתית בישראל. הסנטורים שומר (מנהיג המיעוט), מננדז וקרדין, המגדירים את עצמם כ"תומכים מושבעים של ישראל", ו-115 (ובהמשך 200) חברי בית הנבחרים בראשות מנהיג הרוב הויר (ידיד ישראל מובהק) שיגרו [מכתב לנתניהו](#) בו הביעו את התנגדותם לסיפוח.

הוויכוח (האמריקני) על הסיפוח (הישראלי) עורר מחדש את שאלת הסיוע לישראל. בשוליים הדמוקרטיים השמאליים, סנדרס ו-13 מחוקקים כינו את הסיפוח בשם "אפרטהייד" והתנו המשך תמיכתם בסיוע בסוגיית הסיפוח. המחוקקות הפרוגרסיביות המוכרות בתור "היחידה" קראו [להתנות סיוע לישראל בניסגה מהסיפוח](#). [איפא"ק הגיב בתוקף](#) בקביעה שההתניה תפגע באינטרסים האמריקניים, בביטחון ישראל ובסיכויים לפתרון שתי-המדינות, [והפיץ קול קורא](#) לפעולה ציבורית. ואילו יוסי ביילין והשגריר לשעבר דניאל קרצר מציעים להמיר את הסיוע ב"שלושה הסכמים שישפרו את יחסי ישראל-ארה"ב" ובהם חברות ישראל בנאט"ו, הסכם הגנה הדדי והסכם מו"פ. מנגד, מחוקקים רפובליקנים מברכים על תכנית השלום של טראמפ ועל יישומה, לרבות החלת החוק. ברוח המשטמה הבין-מפלגתית בהתקרב הבחירות, מתחו מחוקקים רפובליקניים ביקורת על ההתנהלות של ממשל אובמה-ביידן בנוגע להחלטת מועצת הביטחון 2334. ששה סנטורים, בהובלת הסנטור קרוז, שלחו [מכתב](#) בו התייחסו לתכנית טראמפ כפתרון מציאותי, ותמכו בזכותה הריבונית של ישראל להחליט. כך נכתב גם ב"מכתב ששלחו לנתניהו 115 חברי קונגרס רפובליקניים". עם זאת, גם מצד רפובליקניים נשמעת [ביקורת על הסיפוח "הלא הכרחי"](#).

[איראן](#) - על רקע שחרור עצורים הדדי, "הלחץ המרבי" של ארה"ב על איראן נמשך. מזכיר המדינה [פומפאו קורא להמשיך בסנקציות](#), וכך גם הנציג המיוחד לסוגיית איראן [בריאן הוק](#) (בביקור באיחוד האמירויות) שאף הבהיר שהאופציה הצבאית מונחת תמיד על השולחן. השגרירה לשעבר באו"ם [ניקי היילי טוענת שקרן המטבע הבינלאומית פועלת להכשיל את הסנקציות](#). ארה"ב הודיעה על [מימוש הסנקציות על חברות הספנות](#) IRISL ו-E-SAIL (ראו [גיליון 85](#) מינואר 2020 של פרסום זה), והטילה סנקציות על תעשיית המתכות של איראן. [שגרירת ארה"ב ל-IAEA](#) בווינה גינתה את היעדר שתוף הפעולה של איראן עם פקחי IAEA. על אף מצוקת המזון (בעיקר דגנים) כתוצאה משילוב "הלחץ המרבי" ומגפת הקורונה, איראן משדרת שלא תהיה פגיעה

בביטחון התזונתי הלאומי שלה, וממשיכה להפגין קשיחות ודחתי [הצעה מצד טראמפ](#) למשא ומתן על הסכם חדש כ"מפגן ראויה פוליטי". כוחות הים האיראניים בנו יכולות אסימטריות מרשימות ומבוזרות; ברשותם מערכות טילים, רדאר, מטוסים, צוללות ועוד, כך שהם יכולים בראייתם להתעלם מאזהרות "שמור מרחק" אמריקניות ולהטריד את ארה"ב באופן נקודתי. משקיפים שמרניים בווינגטון מעריכים כי שלוש שנים של "לחץ מרבי" אמריקני לא הניבו תוצאות משמעותיות, אך הן גרמו סבל רב באיראן ועלולות להצית מהלך תגובה איראני בסגנון "[הפתעת אוקטובר](#)" שתפגע בסיכויי [טראמפ בבחירות](#), באופן דומה לחיסולו הפוליטי של קרט.

סוגיית איראן עולה גם במערכת הבחירות, וכדברי ברנס, "נציגי שתי המפלגות מבינים את הצורך להגביל ולהכיל את איראן ולמנוע ממנה להפוך למעצמה גרעינית, וכולם מודאגים מהתערבותה בתימן, בסוריה, בעיראק, בלבנון ובעזה [...] לא משנה איזו מפלגה תזכה בבחירות [...] ההתייחסות לאיראן כבעיה אזורית לא תשתנה". בינתיים, קבוצת הרפובליקנים בבית הנבחרים, ה-RSC, משיקה מהלך גורף שיכלול ביטול הסיוע לכל המדינות במזרח התיכון הנשלטות על ידי איראן (כגון לבנון), ביטול הפטורים שאפשרו לאיראן להמשיך בהיבטים אזרחיים של שימוש בגרעין, ואישור מחדש של שימוש (אמריקני) בכוח בעיראק. עוד בתכנית, ביטול האישור לעיראק לרכוש נפט איראני בסך של 800 מיליון דולר לשנה, החזרת (snapback) הסנקציות נגד איראן, חידוש האמברגו (שיפוג באוקטובר) על מכירת נשק לאיראן – ובמידה שמועצת הביטחון לא תאשר זאת, הטלת סנקציות אמריקאיות על מדינות שימכרו נשק לאיראן, ובהן רוסיה וסין, ועל בנקים שיממנו זאת. אנשי ה-RSC יודעים שאין להם רוב למהלך, אך הם מעריכים שיכלו להעביר חלקים מהתכנית וכן שיהיו דמוקרטים שיצטרפו אליהם, כגון יו"ר וועדת החוץ המודח אנגל. בינתיים, מסתמן שבעלות בריתה של ארה"ב ספקניות ואף מסתייגות ממהלך אמריקני מחדש באו"ם.

סוריה - טראמפ חתם ב-17 ביוני על ה-[Caesar Syria Civilian Protection Act](#), הקרוי על שמו של צלם צבאי סורי שערק עם אוצר של 55,000 צילומים המתעדים מעשי זוועה של המשטר נגד אזרחים. [ניתוח החוק](#) מעלה שורת תביעות ממשטר אסד ובעלי בריתו: עצירת המתקפה האווירית הסורית-רוסית נגד אזרחים, סיוע הומניטרי רציף גם לאזורים שבשליטה איראנית או רוסית, שחרור העצירים הפוליטיים, עמידה באמנות הבינלאומיות העוסקות בנשק ביולוגי, כימי או גרעיני, שיבה בטוחה ומכובדת של פליטים וכינון תהליך פיוס ולקיחת אחריות אמין. מילוי הדרישות הללו יאפשר מבחינת ארה"ב את שובה של סוריה לקהילה הבינלאומית.

לבנון - "חוק קיסר" עוסק גם בלבנון שבשליטת חיזבאללה וקובע מה עליה לעשות כדי לקבל את המענק של 10 מיליארד דולר מקרן המטבע הבינלאומית. עם זאת, השליח המיוחד ג'פרי בישר על נכונות ארה"ב להושיט סיוע הומניטרי משמעותי ללבנון, גם על רקע הדאגה הלבנונית מהאפשרות לקיצוץ ומאמצי ביירות להזכיר לווינגטון שארה"ב מעולם לא התנתה את הסיוע הצבאי. בית משפט לבנוני אסר על שגרירת ארה"ב במדינה, דורותי שיי, להתראיין במשך שנה מאחר שתקפה את חזבאללה. השגרירה מוסיפה להתראיין, קבעה כי חופש הביטוי נפגע בעקבות הצו נגדה, ומציעה לשכוח מהאירוע המצער ולהתמקד בסוגיות הדחופות ובהן המצב הכלכלי הקשה בלבנון.

עיראק - "חוק קיסר" צפויות השלכות גם בעיראק בשל החשש מסנקציות על גורמים המסייעים כספית וצבאית למשטר הסורי, כולל קבוצות עיראקיות חמושות הנלחמות בסוריה. חברי פרלמנט עיראקיים הביעו חשש מפגיעה בשיתוף הפעולה הכלכלי והמודיעיני שבין עיראק לסוריה. הדיאלוג העיראקי-אמריקני שנערך ב-11 ביוני (בזום) עסק בשאלת המשך הסיוע לעיראק לטובת הלוחמה בדאעש, שלמרות המכות שספג מוסיף לתקוף במבצעים ספוראדיים שאינם מצריכים תכנון ותיאום מרכזי. זאת, נוכח הקריאות של פוליטיקאים עיראקיים להסגת 5,200 החיילים האמריקניים מעיראק. השליח האמריקני ג'פרי הטעים שארה"ב תשמר כוחותיה במדינה כל עוד עיראק מעוניינת בכך וכל עוד לא הושג סילוקו הסופי של דאעש.

ערב הסעודית - כביטוי למתח היסטורי-חוקתי בין הממשל לקונגרס, ממשל טראמפ שוקל [לבטל את התהליך](#) הלא-פורמלי הקיים מאז שנות ה-80, בו הממשל מודיע מראש לקונגרס על כוונה למכור נשק למדינה מסוימת ולאפשר כך למחוקקים לעצור מכירות, בדרך כלל בשל זכויות אדם. ערב הסעודית היא מושא קבוע להסתייגויות שכאלה. לאחרונה עוכבה מכירת חימוש מונחה מדויק אמריקאי לערב הסעודית בסך 478 מיליון דולר ובמאי 2019 נאלץ מזכיר המדינה להכריז על "מצב חרום" כדי להעביר עסקה בת 8.1 מיליארד דולר עם ערב הסעודית. מהלך זה הוליד חקירה של המפקח הכללי של מחלקת המדינה, שבעקבותיה פיטר טראמפ את המבקר.

המלצות לישראל - לבטל את תכנית הסיפוח, תוך כדי נקיטת מהלכים מקדימים שיועילו לחילוץ רווחים או לפחות קיזוז הפסדים בזירה הבינלאומית, ובמקביל לחזק את הקשר עם הקהילה היהודית ועם הדמוקרטים. חשוב שבמידה שיזכו בידן והדמוקרטים בבית הלבן ובשני בתי הקונגרס, יהיה בצמרת הישראלית מי שיוכל לבסס את הקשר עם על רקע היכרות קודמת ושיתוף פעולה מן העבר.